

Muistio: ulkoministeriön kuulemistilaisuus 6.3.2025 / Arviomuistio kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia koskevan lainsäädännön uudistamisesta sekä arviomuistio kehitysyhteistyön järjestämisen sääntelystä

Tilaisuuden avaus ja tausta

Ulkoministeriön kehityspoliittisen osaston apulaisosastopäällikkö Ramses Malaty avasi tilaisuuden ja esitteli ulkoministeriössä valmisteltavan laajan kehitysyhteistyön säädöshankekokonaisuuden, jonka tavoitteena on päivittää vanhentunut kehitysyhteistyötä koskeva lainsäädäntö vastaamaan 2020-luvun tarpeita. Kokonaisuuteen kuuluu jo HE-vaiheeseen edenneet Finnfund-lain uudistus ja tuetun investointiluottolain päivitys sekä tämän päivän tilaisuudessa käsitellyt kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia sekä kehitysyhteistyön järjestämislakia käsittelevät arviomuistiot.

Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset

Tiiminvetäjä Venla Voutilainen esitteli kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia koskevaa työtä sekä sen tavoitteita. Niitä koskevan lainsäädännön uudistuksen päämääränä on välttämättömien muutosten tekeminen ja kehitysrahoituksen kehittyvään tilanteeseen vastaaminen. Arviomuistiossa ehdotetaan säädettäväksi ulkoministeriön toimivallasta päättää kansainvälisten kehityspankkien pääoman korotuksiin osallistumisesta silloin, kun mukana ei ole takuupääomaa. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi lainanantolain (449/1988) soveltamisalan poikkeuksista koskien ulkoministeriön kehitysyhteistyömäärärahoista myönnettäviä kansainvälisen oikeuden alaisia lainoja.

Arviomuistiossa esitetyt muutokset eivät ole laajoja eivätkä muuta ulkoministeriön nykyistä toimintaa merkittävästi. Kehityspoliittisten sijoitusten käyttökohteita on tarkoitus laajentaa sijoitusrahastoihin, jotka on rekisteröity esimerkiksi Suomessa, sen sijaan että ne toimisivat kansainvälisen oikeuden alaisina. Arviomuistiossa ei ole kuitenkaan tunnistettu tähän liittyvää lainsäädännön uudistustarvetta. Voutilainen korosti, että lausuntoja toivotaan erityisesti kehityspoliittisesta sijoitustoiminnasta tehtyyn lainsäädännön uudistamistarpeen arviointiin, muihin ulkoministeriön lausuntopalvelussa asettamiin kysymyksiin sekä sellaisiin teemoihin, joita ei ole osattu ennakoida tai huomioida muistiossa.

Kehitysyhteistyön järjestämistä koskeva arviomuistio

Oikeudellinen erityisasiantuntija Hanna-Lena Fallenius-Tuurihalme kertoi kehitysyhteistyön järjestämislakia koskevan sääntelyn tarpeellisuudesta. Nykyinen lainsäädäntö on vanhentunut, ja uudistuksen tavoitteena on uudistaa ja kehittää lainsäädäntöä siten, että se huomioi kehitysyhteistyön tehtävien delegoinnin muille EU-toimijoille ja mahdolliset tehtävien siirrot yksityisille sekä toisille viranomaisille. Hankkeessa selvitetään myös valtionavustuksiin ja ilmoittajansuojeluun liittyvät sääntelytarpeet. Arviomuistiossa ehdotetaan uuden kehitysyhteistyön järjestämistä koskevan lain säätämistä. Myös Fallenius-Tuurihalme korosti lausuntojen tärkeyttä valmistelulle.

Keskustelussa esiin nousseet kysymykset ja vastaukset

- **Aikaperspektiivi:** Lainsäädäntökokonaisuuden valmistelu käynnistettiin jo Marinin hallituskaudella. Kyse on välttämättömistä muutoksista, mutta tarkoituksena on samalla mahdollistaa nykytavoitteiden mukainen kehitysyhteistyö.
- **Julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattaminen:** Ulkoministeriö ei ole poikkeamassa hankintalain noudattamisesta eikä sen edellyttämästä kilpailuttamisvelvoitteesta. Viranomaisten välisestä yhteistyöstä säätämällä ei ole tarkoitus puuttua hankintalain säännöksiin. Julkisista hankinnoista annetun lain edellyttämässä tilanteissa noudatetaan jatkossakin hankintalakia.
- **Muiden viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen rooli:** Kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävä yhteistyö on ulkoministeriön toiminnan keskiössä. Muiden viranomaisten osallistuminen kehitysyhteistyön toimeenpanoon mahdollistetaan entistä paremmin.
- **Kansainvälinen vertailu:** Kansainvälistä vertailua lainojen ja sijoitusten osalta on tehty EU:n puitteissa, ja Kanadan ohjelmiin on tutustuttu. Niiltä osin, kun on mahdollista, on pyritty ottamaan oppeja, mutta on selvää, että kehitysyhteistyötä koskevat yhteistyömuodot poikkeavat toisistaan samoin kuin kansalliset sääntelyvaatimukset.
- **Kansallisen sääntelyn alainen toimija -termi:** Termillä tarkoitetaan arviomuistiossa EU-jäsenvaltioiden lainkäyttöpiirissä toimivaa oikeushenkilöä erona kansainvälisiin hallitusten välisten sopimusten perusteella toimiviin kansainvälisen oikeuden toimijoihin.
- **Sijoitusstrategiasta annettava HE:** Hallitus on linjannut sijoitusehdoista selonteissa. Siitä ei tulla antamaan erillistä hallituksen esitystä.
- **Ulkoministeriön selontekojen vaikutus lainsäädäntömuutoksiin:** Orpon hallitusohjelman ja selontekojen toteutuminen mahdollistetaan lainsäädäntömuutoksilla, mutta kehityspolitiikan painotukset riippuvat hallituskausista. Lainsäädäntömuutokset ovat kuitenkin tarpeen hallitusohjelmasta ja sen painotuksista riippumatta.
- **Kehitysyhteistyötä koskevat raportointivelvollisuudet:** Ulkoministeriö jatkaa raportointiviranomaisena OECD DAC:n suuntaan. Ulkoministeriö raportoi myös jatkossakin eduskunnalle kehitysyhteistyön järjestämisestä, toimeenpanosta ja tuloksista.
- **Kestävän kehityksen rooli yksityinen sektorin osalta:** Kestävä kehitys huomioidaan myös yksityisen sektorin osalta. Tarkemmin yksityisen sektorin muutoksia käsitellään tänä päivänä käsiteltyjen arviomuistioden sijasta Finnfund-lain HE:ssä.
- **Yliopiston asema viranomaiskentällä:** Yliopistojen ja muiden korkeakoulujen kuuluminen viranomaiskäsitteen piiriin on juridisen selvityksen alla. Siitä toivotaan paljon lausuntoja korkeakouluilta.

Koonti

Tilaisuudessa käytiin läpi merkittäviä kehitysyhteistyön lainsäädännön uudistuksia. Lainsäädäntöuudistusten tavoitteena on ajanmukaistaa sääntelyä ja varmistaa kehitysrahoituksen tehokas ja kestävä käyttö. Osallistajat esittivät kriittisiä kysymyksiä erityisesti kilpailuttamisvelvoitteesta, muiden viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen roolista sekä kansainvälisestä vertailusta. Lausuntoja toivotaan paljon erityisesti lausuntopalvelun kautta.

Lista tilaisuuteen osallistuneista tahoista (lista saattaa olla puutteellinen):

Oikeuskanslerinvirasto

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo

HAUS Oy

Cowater International Finland Oy

Niras International Consulting

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Valtiokonttori

Valtiontalouden tarkastusvirasto

WWF Finland

Suomen UNICEF

Siemenpuu-säätiö

Opetushallitus

Suomen Lähetysseura

FCA Investments Oy

Suomen ympäristökeskus

Geologian tutkimuskeskus

Diakonissalaitos

Ympäristöministeriö

Ulkoministeriö

Lisätietoja antaa:

Oikeudellinen erityisasiantuntija Hanna-Lena Fallenius-Tuurihalme,
etunimi.sukunimi(at)gov.fi